

‘Merkels macht in Europa niet overschatten’

Analyse

Achtergrond - 1 september 2017 - Auteur: Ton Nijhuis

Als Berlijn en niet Brussel de eigenlijke hoofdstad van Europa is en Angela Merkel de feitelijk leider, dan is het eigenlijk niet eerlijk dat alleen de Duitsers op 24 september naar de stembus mogen. De Duitse politiek heeft grote invloed op het beleid in andere landen. Verdienen Europese burgers daarmee geen invloed op de Duitse politiek? Leven we in een Duits Europa?

Eerst een relativering. Merkels macht in Europa wordt vaak schromelijk overschat. Natuurlijk, als langzittende regeringsleider én als leider van het economisch krachtigste land in de EU is zij de spil en wordt van haar verwacht dat ze het voortouw neemt in tijden van crisis. Maar dat betekent nog niet dat Duitsland ook daadwerkelijk in staat is zijn wil aan de rest van Europa op te leggen.

Op tal van terreinen heeft Merkel haar wensen niet door kunnen zetten. Het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) bijvoorbeeld is Duitsland al jaren een doorn in het oog, maar het kan het niet veranderen. Ook de Duitse Bundesbank staat hier machteloos. De Maastricht-criteria waaraan Berlijn zo hecht – onder meer het beperken van het begrotingstekort en de staatsschuld – worden door veel landen aan de laars gelapt, zonder dat Brussel ingrijpt.

Merkel is er bovendien niet in geslaagd om de andere Europese landen mee te krijgen in haar vluchtelingenpolitiek en van de herverdeling van vluchtelingen over Europa is evenmin iets terechtgekomen. Landen als Polen en Hongarije worden allerminst zenuwachtig van de dreiging met strafmaatregelen.

Op tal van terreinen heeft Merkel haar wensen niet door kunnen zetten.

Kortom, de Zuid- en Oost-Europese landen laten steeds vaker blijken dat ze geen boodschap hebben aan de wensen van de Duitsers. In de discussies over Duitsland als dominante macht in Europa wordt dit wel eens vergeten.

Voor Duitsland tekent zich een steeds duidelijker paradox af. Het land heeft zich onmiskenbaar tot de centrale macht van Europa ontwikkeld, maar neemt posities

in die door veel landen absoluut niet worden gedeeld. Dat geldt bijvoorbeeld voor de standpunten over de toekomst van de Europese politieke integratie, de vluchtelingen crisis, de economische, financiële en monetaire politiek. Berlijn mag dan het nieuwe centrum van Europa zijn, politiek-inhoudelijk gesproken is het land eerder van het centrum naar de rand opgeschoven.

Wil Merkel in haar nieuwe termijn de Europese politiek nieuw elan geven en Europa effectief leiden, dan zal ze nieuwe wegen moeten vinden. Dat kan niet simpelweg betekenen dat ze de Duitse politiek op Europees niveau probeert door te voeren, daarvoor is geen draagvlak. Ze zal moeten zoeken naar nieuwe oplossingen, waarvoor dat draagvlak wel te vinden is.

Frans-Duitse as

Het meest voor de hand ligt de samenwerking met de Franse president Emmanuel Macron, die gelijk na zijn verkiezing grote Europese ambities tentoonspreidde en heeft aangekondigd onmiddellijk na de Duitse verkiezingen met concrete plannen te komen.

Natuurlijk omarmt Angela Merkel deze opleving van de Frans-Duitse as, maar het is verstandig de verwachtingen te temperen. In Europa is te vaak sprake van grote woorden en ambitieuze plannen waar geen serieuze actie op volgt. Dat ondermijnt de legitimiteit van het Europese project.

Wat kunnen we concreet verwachten? Allereerst heeft Merkel verklaard achter het idee te staan van een Europees Monetair Fonds (als opvolger van het EU-noodprogramma ESM). Maar ze heeft ook al aangegeven dat Duitslands financiële bijdrage bescheiden zal blijven. Van een echte ommezwaai zal geen sprake zijn. Dit zou ook niet door het Constitutioneel Hof geaccepteerd worden, iets waar Merkel zich graag achter verschuilt.

■ Het oude Frans-Duitse meningsverschil is nog steeds niet opgelost. Opmerkelijker is dat Merkel het idee van een Europese minister van Financiën en Economische Zaken heeft omhelsd. Dit is een Franse wens. Over de vraag wat zo'n minister zou moeten doen, lopen de meningen uiteen. De Duitsers willen het liefst dat die erop toeziet dat de lidstaten zich aan de regels van een sobere begrotingspolitiek houden, zoals vastgelegd in de Maastricht-criteria, maar dit scenario wordt door Frankrijk afgewezen als een inbreuk in de nationale soevereiniteit. Parijs ziet de minister het liefst als iemand die gelden te verdelen heeft om de economie nieuwe stimulansen te geven. Voor een echte transferunie, waarin de sterke landen de zwakke landen financieel steunen, voelt Duitsland niets. Merkel zal ongetwijfeld wat geld ter beschikking stellen voor innovatie en

werkgelegenheidsprojecten, maar de omvang zal verre van spectaculair zijn.

Dit oude Frans-Duitse meningsverschil van een transferunie versus begrotingssoberheid – dat al bestond bij de invoering van de euro en de oprichting van de ECB – is nog steeds niet opgelost en steekt in steeds weer nieuwe gedaanten de kop op.

Kortom, in het najaar kunnen we wel degelijk nieuwe initiatieven en impulsen in Europa verwachten, maar het is goed niet al te overspannen verwachtingen te koesteren. Veel zal doormodderen worden. En dat is al een hele klus.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/22586/merkels-macht-in-europa-niet-overschatten>